

AZ EURÓPAI INTEGRÁCIÓ LABORATÓRIUMA – A BENELUX UNIÓ: TÖRTÉNET, INTÉZMÉNYEK, CÉLOK

Kőváriné Ignáth Éva

egyetemi adjunktus

Budapesti Corvinus Egyetem, Globális Tanulmányok Intézet, Nemzetközi Kapcsolatok Tanszék

ORCID 0000-0002-0800-7237

Dol:

10.15170/PSK.2026.07.01.01

Beküldve: 2025.09.07.

Elfogadva: 2025.12.06.

Publikálva: 2026.02.15.

Hivatkozás:

Kőváriné Ignáth, É. (2025) Az európai integráció laboratóriuma – a Benelux Unió: Történet, intézmények, célok. *Pólusok*, 7(1), 2–20.

Egyéb Információk:

–

A folyóiratban megjelenő írások a Creative Commons Nevezd meg – Nem Kereskedelmi – ShareAlike 4.0 nemzetközi licenc alatt kezelték.

 CC BY-NC-SA 4.0

Absztrakt

Belgium, Hollandia és Luxemburg együttműködése, a Benelux Unió 15. évfordulójához ért 2025-ben. A három ország kooperációja még régebbre nyúlik vissza, a vámuniós megállapodásuk már 1944-ben megszületett, amellyel az elsők lettek az európai szubregionális kooperációk sorában. A kapcsolatok szorosabbra fűzését jelentette a Benelux Gazdasági Unió létrehozása 1958-ban, amely formációt, egyedülálló módon az európai uniós szerződések is említene. A kétezres évek elején, amikor válaszúthoz érkeztek a Benelux országok, hogy folytassák-e együttműködésüket, annak fenntartása mellett döntöttek, és írták alá a Benelux Unió létrehozásáról szóló szerződést. A jelen írás célja a három Benelux ország együttműködésének történetét, fejlődését bemutatni az európai kontinensen, átfogó jellemzést nyújtva a szervezetről, kitérve annak jelenlegi szerepére és céljaira.

Kulcsszavak: regionális integráció, szubregionális integráció, Benelux Gazdasági Unió, Benelux Unió

Bevezetés

Benelux Unió – miért figyelemre méltó ez a szervezet, amelyet három, a kooperáció megalakulásakor kis állam hozott létre? Belgium, Hollandia és Luxemburg Nyugat-Európa szívében helyezkednek el, földrajzi fekvésük, gazdasági pozíciójuk, beágyazottságuk, az európai integrációban elfoglalt szerepük és helyük megerősíti fontosságukat. A három ország által 1944-ben létrehozott Benelux Gazdasági Unió (*Benelux Economic Union, BEU*) az európai integráció előfutárának is tekinthető, emellett a szubregionális együttműködések egyik úttörője (Dangerfield, 2016), valamint a legrégebbi úgynevezett alulról építkező regionális csoport (*Bottom-Up Regional Group; BURG*) Európában (Cooper & Fabbrini, 2022). További különlegessége, hogy az egyetlen szervezet, amelyet az európai uniós szerződések név szerint említene.¹

A Benelux országok ma is működő kooperációját gyakran említik az európai integráció laboratóriumaként, ahol az együttműködés új területei, vagy mélyítése felé mozdulhatnak el a tagországok. A három állam alkotta nemzetközi szervezet

regionális, kormányközi kooperáció, amely politikai területek széles skálájával foglalkozik, szupranacionális jellegzetességeket nem hordoz magán. 2008-ban Belgium, Hollandia és Luxemburg megújította együttműködését azzal párhuzamosan is, hogy mindhárman az európai integráció alapítói és oszlopos tagjai. A létrehozott Benelux Unió egy komplexebb kooperációt valósít meg, mint az 1958-ban létrehozott előfutára, és hozzáadott értékének is köszönhetően tagjai a fenntartása mellett tették le voksukat.

Jelen tanulmány célja, hogy a Benelux Unió helyét, szerepét bemutassa az európai kontinensen, egy átfogó jellemzést adva a szervezetről, ezzel gazdagítva a témával kapcsolatos magyar nyelvű szakirodalmat. Arra a kérdésre keresi a választ, hogy a Benelux Unió, mint a szubregionális integrációk egyik példája, hogyan fejlődött, intézményesült, milyen hozzáadott értékkel rendelkezik, és hogyan találta meg a helyét a kontinensen párhuzamosan az Európai Unióval. Ennek érdekében olyan témák vizsgálatára vállalkozik az írás, mint a szervezet megalakulásának, fejlődésének rövid története, az intézményi struktúra áttekintése, valamint a Benelux Unió célja, működésének fókuszpontjai a többéves munkaprogramok alapján.

Regionális Integrációk – kapcsolódó fogalmak

A Benelux Unió vizsgálatának kontextusba helyezése céljából a regionalizmus, szubregionalizmus, és a szubintegráció fogalmának bemutatása áll jelen fejezet fókuszában. A regionalizmus a globalizált világ egyik jellemzője, fontos szerepet tölt be mind a nemzetközi gazdasági, mind a nemzetközi politikai kapcsolatokban. A fogalomnak nincsen egyetlen meghatározott definíciója,² jelen tanulmányban annak egy széleskörű értelmezését vesszük alapul: kormányközi párbeszéd és szerződések eredményeként létrejövő államok által vezetett együttműködés (Breslin & Higgott, 2000). A regionalizmus fejlődésére, a regionális integrációk létrejöttének korszakaira tekintve, Fredrik Söderbaum (2015) annak négy hullámát különböztette meg: korai (az 1900-as évek első feléig), régi (a második világháború végétől a nyolcvanas évek közepéig, végéig), új (a nyolcvanas évek közepétől, végétől a 2000-es évek közepéig) és komparatív regionalizmus.

A hidegháború végét követően a szubregionális csoportosulások száma növekedett az európai kontinensen, amelyhez hozzájárult a bipoláris világ megosztottságának megszűnése, a keleti blokk integrációs szervezeteinek felbomlása, valamint a volt szocialista országok európai integrációs csatlakozási törekvései is (Dangerfield, 2016). Dwan (2000, idézi Dangerfield, 2016) definíciója szerint a szubregionális együttműködés a szomszédos országok egy csoportja közötti szabályozott, jelentős politikai és gazdasági interakciók folyamata a nemzeti kormányok, helyi hatóságok, üzleti körök és civil társadalmi aktorok között, a témák széles körére kiterjedve. Egy másik értelmezését adja a fogalomnak Kirch, aki szerint szubregionalizmusról akkor beszélünk, ha olyan államok csoportja hoz létre együttműködést,

amelyek egy makro-regionális egységnek egyidejűleg tagjai (Kirch, 2021).³ Kirch (2021) az Európai Unióban létező szubrégiók öt ismértét sorolja fel: világos földrajzi határok és földrajzi közelség; legalább három ország alkotja; minden résztvevő állam tagja az Európai Uniónak; exkluzív tagsági struktúrával rendelkezik és folyamatos fennállás jellemzi; több szektorra terjed ki az együttműködés. A Cooper–Fabbrini (2022) szerzőpáros az Európai Unión belül működő, alulról építkező regionális csoportokat ugyancsak öt jellemző alapján definiálták: intézményesített együttműködés; jelenleg is aktív kooperáció; minden tagja az EU tagországa; az EU-tól különálló intézményei vannak; a tagokra jellemző az egymáshoz való földrajzi közelség. A fogalom hasonló értelmezése olvasható Cihelková és Hnát (2006) munkájában, akik olyan regionális csoportosulást tekintenek szubregionálisnak, amely teljes egészében (de legalább jelentős részben) egy másik integrációhoz tartozik. A szerzőpáros munkájában olvasható földrajzi alapú kategorizáció alapján a Benelux országok regionális együttműködése tisztán szubregionális csoportosulás, miután mindhárom ország az EU tagja is (Cihelková & Hnát, 2006). Mindkét ötfokozatú kritériumrendszernek is megfelel a Benelux Unió, a földrajzi meghatározottság, folyamatos fennállás és az EU tagság mellett integrációjuk több politikaterületre kiterjed, és intézményeik az EU struktúráról függetlenül működnek.

Kovács Tibor megfogalmazása szerint: „A »régio«, mint fogalom alatt – általában – egyedi sajátosságokat felmutató, valamilyen közös jellemzőket magában foglaló, s ezek alapján földrajzilag elhatárolható területi egységet értünk” (Kovács, 2003: 141). A régió fogalmának ugyanakkor nincsen egyetlen konszenzusos definíciója szakirodalomban.⁴ Az Európai Unió Statisztikai Hivatala a hetvenes években dolgozta ki a NUTS (*Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques*) régiók rendszerét, amely a regionális alapú statisztikai adatgyűjtés mellett segítette a regionális és kohéziós politikák alakítását is (Eurostat é.n.a, Eurostat é.n.b). A NUTS rendszer hivatalos jogszabályi alapját az 1059/2003 EK rendelet hozta létre (1059/2003/EK Rendelet), amely alapján a NUTS 1 kategóriába a 3.000.000 és 7.000.000 fő közötti, a NUTS 2-be a 800.000 és 3.000.000 fő közötti, a NUTS 3 kategóriába pedig a 150.000 és 800.000 fő közötti népességű területek tartoznak.

A Benelux Unió a szubintegráció egyik formájaként is értelmezhető, amely olyan együttműködést jelent, ahol egy nagyobb már létező integráció tagjai (nem az összes) egy másik integrációt hoznak létre, s ez különböző formát ölthet. A Benelux országok szervezete úgynevezett alternatív integráció a szubintegrációk tipológiájában (ugyanakkor vannak a differenciált integrációra is utaló jellegzetességei), amely az EU intézményi struktúráján kívül működik, de a politikaterületekkel, amelyeket lefed, az EU is foglalkozik (Groenendijk 2007, 2011). A három ország vizsgált együttműködése abban az értelemben tekinthető a differenciált együttműködés egyik formájának, hogy az európai integráción belül tagállamok részleges

megállapodásokat (*partial agreements*) kötnek (Witte, 2001), amelyek segítségével bizonyos politikaterületeken szorosabb kooperáció felé mozdulnak el.⁵

A Benelux Unió tagországai, Belgium, Hollandia és Luxemburg

Belgium, Hollandia és Luxemburg Nyugat-Európa stratégiailag fontos területén elhelyezkedő országok, lakosságuk az Európai Unió népességének 6,7%-át teszi ki. Mindhárom ország az európai kontinens sűrűn lakott területei közé tartozik, jellemző rájuk a gazdasági nyitottság, a kereskedelmi kapcsolatok fontossága, ahogyan az az alábbi táblázat adataiban is tükröződik.

1. táblázat: Statisztikai adatok a Benelux államokról

	Belgium	Hollandia	Luxemburg
Terület	30 688 km ²	41 543 km ²	2 586 km ²
Lakosság	11 825 551 fő	17 474 677 fő	681 973 fő
Vásárlóerő-paritáson (PPS) mért egy főre jutó GDP (2024)	63 083 USD/fő	70 902 USD/fő	128 182 USD/fő
Gazdasági nyitottság (az import és export összesen a GDP arányában, 2023)	168,96%	165,91%	386,03%
Import reláció, áruk, 2022 (százalék, helyezés)			
Belgium	---	10,03% (2.)	24,45% (1.)
Hollandia	21,11% (1.)	---	5,33% (5.)
Luxemburg	0,39% (30.)	0,22% (59.)	---
Export reláció, áruk, 2022 (százalék, helyezés)			
Belgium	---	12,05% (2.)	12,56% (3.)
Hollandia	14,24% (2.)	---	6,72% (4.)
Luxemburg	1,73 (10.)	0,31% (40.)	---

Saját szerkesztés, adatok forrása: Belgium.be (2025), CBS (2025), Statbel (2025), Statistique.lu (2025), Theglobaleconomy.com (2025a), Theglobaleconomy.com (2025b), Theglobaleconomy.com (2025c), WITS (é.n.a), WITS (é.n.b.), WITS (é.n.c), WITS (é.n.d), WITS (é.n.e), WITS (é.n.f)

A Benelux országok mindegyikére igaz, hogy fejlettsége az Európai Unió átlagát meghaladja, e tekintetben a Luxemburgi Nagyhercegség kiemelkedik az EU–27 közül. A regionális integráció szempontjából fontosak a kereskedelmi kapcsolatok. Ahogyan azt az 2022-es export és import adatok azt tükrözik, a három ország egymás fontos partnerei, intenzív kereskedelmi kapcsolatok jellemzőek rájuk. Luxemburg szempontjából mind Hollandia, mind Belgium meghatározó kereskedelmi partner, s a belga–holland reláció mutatja, hogy a két ország mind export mind import szempontjából. A három ország ma is jellemző meghatározó kereskedelmi kapcsolatai, a közös érdekek és értékek, a földrajzi közelség mind hozzájárult ahhoz, hogy egymás között szorosabb kapcsolatrendszert építsenek ki.

Az integráció úttörői – az együttműködés kezdete

A Benelux országok a 19. század második felétől az első világháború kitöréséig jelentős gazdasági növekedést mutattak fel, mezőgazdaságuk, feldolgozó iparuk, a nemzetközi kereskedelembe való beágyazódásuk (Groenendijk, 2011), valamint a luxemburgi és a vallon nehézipar jelentőssé vált. Az együttműködés kezdetei visszanyúlnak a múlt század húszas éveire, amikor Belgium és Luxemburg megkötötte a Belga–Luxemburgi Gazdasági Unió (*Belgo–Luxembourg Economic Union, BLEU*) létrehozásáról szóló megállapodást, majd 1929-ben 1:1 arányban rögzítették a két ország valutáját egymáshoz (BCL, é.n.). A harmincas években, a Népszövetség szabadkereskedelem előmozdítását célzó erőfeszítéseivel összhangban, két egyezményt is aláírtak a Benelux államok a skandináv országokkal. Az első az 1930 decemberében született Oslói Egyezmény volt, amelynek alapján a vámtarifa növelésekről, vagy új vámtarifa bevezetéséről a részes államok⁶ előre tájékoztatják egymást (B. S. K., 1937). Két évvel később parafálta Belgium, Hollandia és Luxemburg az Ouchy Egyezményt, amelynek célja többek között a kölcsönös, 10%-os vámtarifa csökkentés volt. A skandináv államok ehhez végül nem csatlakoztak, a megállapodás maga pedig nem volt hosszúéletű (B. S. K., 1937).

A második világháború időszakában mindhárom ország kormánya Londonban talált menedéket, ahol tárgyalásokat folytattak egymással. Ezek egyik eredménye az 1943-as pénzügyi egyezmény lett (*Convention monétaire entre la Belgique, le Luxembourg et les Pays-Bas*), amelynek értelmében a részes országok valutáit rögzítették egymáshoz (CVCE, 2017). A három ország kormánya közötti megbeszélések ezt követően is tovább folytak, és vezettek el az 1944-ben aláírt vámuniós egyezményhez, amely célul tűzte ki a tagországok közötti vámok lebontását, és közös, egységes vámhatár létrehozását, amely 1948-ra valósult meg. Az ötvenes években szorosabbra fonták az országok az egymás közötti kapcsolatokat, ennek jele volt például az 1953-ban született kereskedelempolitikai jegyzőkönyv, és az 1954-ben megkötött, a tőkeáramlás liberalizációját célzó megállapodás. Két évvel később a Benelux államok a szabad munkaerőáramlásról írtak alá egyezményt, 1955-ben pedig megalapították a Benelux Parlamentközi Konzultatív Tanácsot (Cogen, 2016).

Az 1944-ben létrehozott vámunió már egy világos intézményi struktúrával bíró együttműködés volt. Egyik szerve a Vámigazgatási Tanács (*Administrative Council of Customs/Conseil administratif des Douanes*) volt, mely a vámok egységesítésének megvalósításáért dolgozott. A Külkereskedelmi Szabályozásért Felelős Igazgatási Tanács (*Administrative Council for Foreign Trade / Conseil administratif de la réglementation du commerce extérieur*) volt az illetékes a kereskedelmi kapcsolatokkal összefüggő export, import, tranzit szabályozás javaslatokért, azok végrehajtásáért többek között (CVCE, 2013), elnevezése 1946-ban a Gazdasági Unió Tanácsára (*Council of Economic Union*) módosult. A harmadik államokkal folytatott

kereskedelmi kapcsolatok területén a Kereskedelmi Egyezmények Tanácsa (*Council for Trade Agreements with Third Countries/ Conseil des accords commerciaux*) volt az illetékes (Cogen, 2016). A három intézményben a Belga–Luxemburgi Gazdasági Unió és Hollandia voltak tagok, mindkét fél három–három képviselőt delegált. A tanácsok elnökségét a tagok delegációinak vezetői rotációs alapon töltötték be (CVCE, 2013a).

A gazdasági integráció következő lépése, a Benelux Gazdasági Unió

Az ötvenes évek mozgalmas évtized volt az európai kontinensen, a Hatok (köztük Belgium, Hollandia és Luxemburg) nagy lépésekben haladtak előre az integráció útján. Ezzel párhuzamosan a Benelux országok is előre léptek az együttműködés terén, és 1958 februárjában, nem sokkal a római szerződések hatályba lépését követően, Belgium, Hollandia és Luxemburg kormányai aláírták a Benelux Gazdasági Unió (*Benelux Economic Union*) létrehozásáról szóló egyezményt. Az 1960-ban életbe lépő megállapodás értelmében a három ország gazdasági uniót valósít meg, amelyen belül érvényesül az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása, emellett a monetáris, a kereskedelmi és a gazdaságpolitikák koordinációját is célul tűzték ki, és a harmadik országokkal való gazdasági kapcsolatok terén közös politika megvalósítását (CVCE, 2023b). A Benelux Gazdasági Unióról szóló szerződést 50 évre kötötték a részes államok, életbe lépésével az 1944-ben aláírt vámuniós egyezményt hatályon kívül helyezték (Schmiedel, 2012).

A Benelux együttműködés látványos fejlődése a negyvenes és ötvenes években megelőzte az európai integrációs szervezetek létrejöttét, és gyorsabban haladt előre, elég csupán arra tekinteni, hogy a Benelux közös piac kialakítása felé a három ország már a hatvanas években lépéseket tett, amikor az EGK-tag Hatok még a vámunió megvalósításán dolgoztak (Cihelková & Hnát, 2006).

A Benelux Gazdasági Unió intézményrendszere

A Benelux Gazdasági Uniót létrehozó szerződés nyolc intézményt sorol fel (CVCE, 2023b):

1. Miniszterek Bizottsága (*Comité de Ministres*);
2. Parlamentközi Konzultatív Tanács (*Conseil interparlementaire consultatif*);
3. a Gazdasági Unió Tanácsa (*Conseil de l'Union économique*);
4. Bizottságok és Különbizottságok (*Commissions, Commissions spéciales*);
5. Főtitkárság (*Secrétariat général*);
6. Közös Intézményi Szolgáltatások (*Services communs*);
7. Választottbírói Testület (*Collège arbitral*);
8. Gazdasági és Szociális Tanácsadó Testület (*Conseil consultatif économique et social*).

A Miniszterek Bizottsága a szerződésben foglalt célok megvalósításáról, a szerződés alkalmazásáról gondoskodik, és hozza meg az ehhez szükséges intézkedéseket. A tagállamok három-három kormánytagot delegáltak a testületbe, amely konszenzussal hozta meg döntéseit, minden részes félnek egy szavazata volt. A Miniszterek Bizottságának hathavonta rotálódó elnökségét a három állam képviselői felváltva töltötték be, üléseikre negyedévente került sor. A testület kötelező érvényű határozatokat hozhatott, egyezményeket dolgozhatott ki, amelyeket a tagok alkotmányos előírásainak megfelelően ratifikálhattak, valamint nem kötelező érvényű ajánlásokat fogalmazhatott meg, és direktívákat adhatott ki a Gazdasági Unió Tanácsának, a Bizottságoknak, a Különbizottságoknak, a Főtitkárságnak és a Közös Intézményi Szolgáltatásoknak annak érdekében, hogy a feladatait teljesítse (CVCE, 2023b). Emellett Közös Intézményi Szolgáltatásokat hozhatott létre, amelyek az Unió működése szempontjából szükségesek voltak (CVCE, 2023b).

A Parlamentközi Konzultatív Tanácsot (Benelux Parlament⁷) a három ország már korábban, 1955-ben létrehozta. A testület, amely évente ült össze, 49 tagból állt, 21–21 tagot Belgium és Hollandia, hetet pedig Luxemburg delegált a hazai parlamenti képviselői közül. A Konzultatív Tanács ajánlásokat fogalmazhatott meg a három kormány részére a gazdasági unió megvalósításával, működésével, a kulturális közeledéssel, a külpolitikai együttműködéssel, valamint a jogharmonizációval kapcsolatban. Az ajánlásokat kétharmados többséggel fogadták el (CVCE, 2023a). A Gazdasági Unió Tanácsának feladatai közé tartozott a bizottságok és különbizottságok tevékenységének koordinálása, a Miniszterek Bizottsága vonatkozó döntéseinek végrehajtása, valamint az Unió működését előmozdító javaslatok megfogalmazása a Miniszterek Bizottsága felé. A testület tagjainak létszámára a Miniszterek Bizottsága tett javaslatot, az elnöki tisztelet a három ország kormányok által delegált képviselői rotációs alapon töltötték be. A Tanács további tagjait a kormányok azok közül a delegáltak közül jelölik ki, akik a különböző bizottságok munkájában részt vesznek (CVCE, 2023b).

A gazdasági unióról szóló szerződésben a Bizottságok⁸ és Különbizottságok⁹ is nevesítve lettek, ugyanakkor a Miniszterek Tanácsa újakat is létrehozhatott. A feladataik közé tartozott a Miniszterek Tanácsa döntéseinek végrehajtása, valamint beszámoló a tevékenységükről, amely a Gazdasági Unió Tanácsán keresztül jutott el a Miniszterek Tanácsához. Javaslatokat is tehettek a gazdasági unió működésének olajozottabbá tétele érdekében, amelyet ugyancsak a Gazdasági Unió Tanácsán keresztül tudtak eljuttatni a Miniszterek Tanácsához, valamint nyomon követték a meghozott döntések tagállami végrehajtását is (CVCE, 2023b).

A brüsszeli székhelyű főtitkárság vezetője egy holland illetőségű főtitkár volt, munkáját egy belga és egy luxemburgi helyettes segítette. A főtitkárt és két helyettesét a Miniszterek Bizottsága választotta meg, és ez a grémium menthette fel őket. A Miniszterek Bizottsága, a Gazdasági Unió Tanácsa, a Bizottságok és a

Különbizottságok titkárságaiért a főtítkárr felel, valamint a különböző szervek közötti adminisztratív feladatok koordinálása, és a szükséges kapcsolatfelvétel is feladatai közé tartozott. Mindezek mellett az éves költségvetési terv összeállítása is az ő hatásköre volt (CVCE, 2023b).

A Választottbírói Testület a gazdasági uniót létrehozó szerződés végrehajtása kapcsán a részes államok között felmerülő vitás kérdések esetében járt el, valamint olyan vitás ügyek kerülnek elé, amelyeket a Miniszterek Tanácsa nem tudott megoldani. Emellett a Miniszterek Tanácsa tanácsadó véleményt kérhetett a békéltető testülettől a szerződés rendelkezéseivel kapcsolatban. A testület a viták jellege szerint külön szekciókra oszlott, minden részes állam egy tagot és egy helyettest delegált az egyes szekciókba. Döntéseiket a szavazatok egyszerű többségével hozták meg (CVCE, 2023b).

A Gazdasági és Szociális Tanácsadó Testület 27 tagból és ugyanannyi helyettesből állt, a három részes állam ugyanannyi képviselőt küldött. A Testület a Miniszterek Tanácsának felkérésére tanácsadó vélemény fogalmazhatott meg az Unió működésével kapcsolatos kérdésekben (CVCE, 2023b).

Az 1958-ban aláírt szerződésben felvázolt struktúra a három ország szorosabb, kormányközi együttműködését tükrözi.

A Benelux Gazdasági Unió tevékenysége

A hatvanas évektől kezdve a három állam a Benelux közös piac megvalósításán dolgozott, a céljuk az volt, hogy megvalósuljon közöttük az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlása. 1969-ben az energia, a turizmus, a külpolitika, az oktatás, a fejlesztési együttműködés, a tudományos kutatások területén erősítették meg kapcsolataikat az országok. E tekintetben fontos mérföldkő volt az 1969-ben aláírt, 1971-ben életbe lépett jegyzőkönyv, amelynek célja a belső határellenőrzés eltörlése és a személyek szabad áramlásának megvalósítása volt (Protocole..., 1969). Ugyanebben az évben a monetáris területen fonták szorosabbra az együttműködésüket az államok, amikor a holland guldent és a belga frankot egymáshoz képest +/- 1,5%-os sávban kezdték lebegtetni (Maes & Quaglia, 2003).

A hetvenes és a nyolcvanas években egy sor protokoll és egyezmény született, amelyek a gazdasági unió megvalósításához is hozzájárultak, ugyanakkor az európai integráció kiteljesedése, a vámunió, majd a közös piac megvalósítása érdekében tett lépések, a bővülő politikaterületek jórészt lefedték a Benelux Gazdasági Unió által kezdetben lefektetett célokat, politikákat. A három állam így a közös együttműködés új területei felé mozdult el ezekben az évtizedekben, olyan témákat bevonzva, mint a környezetvédelem, a turizmus, a természetvédelem, az energiapolitika vagy a területrendezés (*spatial planning*), amelyekre az Európai Közösségek hatásköre, politikái nem terjedtek akkor ki (AIV, 2007). Kiemelkedő jelentőségű volt a 2025-ben 40 éves schengeni egyezmény, amelyet a Benelux Gazdasági Unió három tagállama, valamint Franciaország és a Német Szövetségi Köztársaság írt alá 1985-ben. A három

ország a bel- és igazságügyi terület egy speciális részén lépett előre az együttműködésük szorosabbra fűzése révén: a rendőri kooperáció. 2004-ben írták alá a határokon átnyúló rendőrségi együttműködésről (Senningeni egyezmény). Egy másik példa, a szellemi tulajdonjogok védelméről szóló Benelux szerződés, amelyet a három ország 2005-ben írt alá, majd az 2006-ban lépett életbe, és ekkor hozták létre a Benelux Szellemi Tulajdoni Hivatalt (Cogen, 2016).

Az Európai Unió is jelentős változásokon ment keresztül a kilencvenes éveket követően, a szakpolitikák spektruma az integráció története során látványosan kiszélesedett. A közös piac programjának megvalósításával, az új politikaterületek (pl. bel- és igazságügyi együttműködés) bevonásával az európai integráció olyan kérdéskörökre is kiterjedt, amelyekkel a Benelux együttműködés is foglalkozott. A három ország új területek felé fordult, illetve az EU szintű kooperációt kiegészítve, az adott szakpolitikai téren mélyebbre szöve azt folytatta kooperációját.¹⁰

A Benelux együttműködés a 21. században

A Benelux Gazdasági Unióról szóló szerződés 50 éves pályafutása 2010-ben lejárt. A három tagállam úgy döntött, hogy folytatja az együttműködést, és megszületett az új Benelux szerződés, amely a változások mellett (például a szervezet neve Benelux Gazdasági Unióról Benelux Unióra módosult, az intézmények száma csökkent, a szervezetet nemzetközi jogi személyiséggel ruházták fel) új célokat is megfogalmazott. Az új egyezmény aláírására 2008. június 17-én került sor. A szerződés második cikke két fő célt fogalmazott meg, egyrészt a Benelux Unió továbbra is úttörő szerepet kíván betölteni az Európai Unión belül, másrészt a határmenti együttműködést megerősítésén, fejlesztésén munkálkodnak. Ugyanitt három kiemelt területet jelöl ki a dokumentum, amelyre összpontosítanak az államok a jövőben: a négy szabadság elvére alapuló gazdasági unió fenntartása, amelyen belül a gazdaságpolitika, a monetáris politika és a szociálpolitika is összehangolt; a fenntartható fejlődés; együttműködés az igazságügyi és belügyi területeken (Benelux, 2008). A Benelux Unió tevékenységi területeinek kijelölésekor olyan témákat helyeztek a fókuszpontban, amelyek esetében mélyebb, szorosabb kooperációt tudnak megvalósítani, gyorsabban tudnak előrelépni, mint az EU. Ez a törekvés a szerződés előkészítése során is megjelent (AIV, 2007), és hozzájárul ahhoz, hogy a három ország továbbra is úgy tekint a Benelux Unióra, mint az Európai Unió laboratóriumára (Benelux, 2016). Míg az 1958-as megállapodást az három ország 50 évre kötötte, az új szerződésnek nincsen lejárat.

A megújult intézményrendszer

A 2008-ban megszületett Benelux Unió Szerződés az intézmények tekintetében módosításokat tartalmazott, azok száma ötre csökkent (Benelux, 2008):

1. Benelux Miniszterek Bizottsága (*Comité de Ministres Benelux*),
2. Benelux Tanács (*Conseil Benelux*),
3. Benelux Parlamentközi Konzultatív Tanács (*Conseil interparlementaire consultatif de Benelux*),
4. Benelux Bíróság (*Cour de Justice Benelux*),
5. Benelux Főtitkárság (*Secrétariat général Benelux*).

A Benelux Miniszterek Bizottsága a szervezet legfőbb szerve, amely ellenőrzi a szerződés végrehajtását, ennek érdekében meghatározza az erre vonatkozó feltételeket, valamint biztosítja a szerződésben foglalt célok megvalósítását. Mindezek érdekében a testület elfogadja a többéves munkaprogramot, a Benelux Unió költségvetését, az éves munkaprogramot és az arról szóló beszámolót, egyezményeket alkothat, amelyeket a tagállamok ratifikálhatnak, ajánlásokat fogalmazhat meg, valamint utasíthatja a Benelux Tanácsot és a Főtitkárságot. Tagjai a tagállamok miniszteri szintű delegáltjai, államonként legalább egy fő, az összetétele a napirenden lévő témától függően változhat. A Bizottság egyhangúsággal hozza meg döntéseit, minden részes államnak egy szavazata van. A Benelux Miniszterek Bizottságának elnökségét a három tagállam képviselői rotációs alapon töltik be egyéves időtartamra, ez idő alatt legalább egy rendes találkozót tartanak (Benelux, 2008).

A Benelux Tanács feladata egyrészt, hogy a Miniszterek Bizottságának üléseit, tanácskozásait előkészítse, az ott született döntéseket végrehajtsa, és javaslatokat is tehet felé. Emellett a testület létrehozhat adminisztratív munkacsoportokat és független szakértőkből álló bizottságokat, amelyeknek véleményét továbbíthatja szükség esetén a Bizottság felé (Benelux, 2008). A Tanács a három ország minisztériumainak magas rangú képviselőiből áll (Benelux, 2008).

A Benelux Parlamentközi Konzultatív Tanácsra vonatkozóan a 2008-as szerződés az 1955-ös egyezményre hivatkozik (tehát a Konzultatív Tanács összetétele, és az abban leírt feladatai továbbra is élnek), azzal egészíti ki a rendelkezéseket, hogy a Konzultatív Tanács a Benelux Uniót közvetlenül érintő kérdésekben a Miniszterek Bizottságához fordulhat (Benelux, 2008).

A Benelux Bíróság tekintetében az 1965. március 31-én született megállapodás rendelkezései élnek. Ez alapján a Bíróság a közös jogszabályok egységes alkalmazásának előmozdítása érdekében jár el. A testület összesen kilenc tagú, az elnök, és két alelnök – akik három évig töltik be ezeket a pozíciókat – mellett hat bíró tevékenykedik benne. A tagokat a három állam legfelsőbb bíróságainak tagjai közül választják egyenlő számban, a Miniszterek Bizottsága nevezi ki őket. A tagok a saját hivatalukat megtartották (Benelux, 1965).

A brüsszeli székhelyű Benelux Főtitkárságot egy főtitkár és két helyettese vezeti, akiket egyszer megújítható ötéves mandátumra nevez ki a Minisztere Bizottsága. A három vezető tisztségviselő a három tagország egy-egy képviselője. A Főtitkárság

felelős a közös munkaprogram és a Benelux Unió éves tervének kidolgozásáért is (Benelux, 1965).

Önálló jogi személyiséggel rendelkezik a 2006-ban megalakult, hágai székhelyű a Benelux Szellemi Tulajdoni Hivatal két, korábbi intézmény egyesítésével. Az egyik hivatal a Benelux Védjegyhivatal volt, amely az 1962-es egyezmény alapján jött létre, míg a másik a Benelux (ipari) Formatervezési Minták hivatala volt, amelyet az 1966-os egyezmény alapozott meg. A két szerződés születését követően látványos jogharmonizációs folyamat indult meg a három ország között. Ennek eredménye a kétezres évek elején született meg: 2001-ben elfogadták az egységes Benelux védjegyszabályozást, 2002-ben pedig a Benelux ipari formatervezési mintákra vonatkozó szabályozást (Schmiedel, 2012).

A Benelux Főtitkárság az a szerv, amely az éves költségvetést kidolgozza, majd továbbítja azt (a Benelux Tanács véleményével együtt) a Miniszterek Bizottságának (Benelux, 2008). A szervezet bevétele tagállami hozzájáruláson alapul, a három ország nemzeti jövedelme alapján (Groenendijk, 2011).

A Benelux Unió szervezeti felépítése a korábbiakhoz képes egyszerűbb, átláthatóbb lett, ugyanakkor megőrizte kormányközi jellegét (utalva itt az egyhangú döntéshozatal fenntartására). A megújítás egyik célja az volt,¹¹ hogy az idejétmúlttá vált, vagy kiüresedett intézményeket megszüntessék, átalakítsák, például míg az 1958-as szerződésben a különböző bizottságok részletes felsorolását olvashatjuk (Wouters & Vidal, 2008), a Benelux Unióról szóló szerződés már nem tér ki erre, ugyanakkor a Benelux Tanács létrehozhat bizottságokat, szakértői testületeket. Ahogyan arra az AIV (2007) jelentése utalt, a Választottbírói és a Gazdasági és Szociális Tanácsadó Testületnek az új szerződés megszületését megelőzően már jó ideje nem volt igazán sok gyakorlati szerepe. A Közös Intézményi Szolgáltatások a Benelux Uniót létrehozó szerződésben nem önálló intézményként, hanem külön fejezetben szerepel, ugyanúgy a Miniszterek Bizottsága hozhatja létre, mint korábban.

A Benelux Unió munkájának fókusza a legutóbbi két többéves munkaprogram alapján

A Benelux Unió középtávú céljai, az előremutató integrációs törekvések, valamint az előtte álló kihívások megjelennek a többéves munkaprogramokban, amelyeket az egyes országok által betöltött elnökségi időszakok során valósítanak meg. A többéves munkaprogramokban a három ország általában négyéves távlatra fogalmazza meg a kooperáció irányelveit, s a következőkben a jelenlegi (2025–2028-as időszakra vonatkozó) és az előző (2021–2024-es) dokumentumokat tekinti át a fejezet, kitérve a fő célokra, prioritásokra, és az együttműködés előtt álló lehetőségekre.

A 2021-es munkaprogramot a Covid–19 világjárvány közepette dolgozta ki a három ország kormánya. A pandémia hatásaira reflektál röviden a dokumentum, utalva az együttműködés, az információcsere, a konzultáció fontosságának növekedésére, s ezzel összefüggésben az az általános cél körvonalazódott, hogy a Benelux Uniót egy olyan platformmá alakítják, ahol megvalósul a tapasztalatcsere, a tanulságok

megosztása, a megoldások keresése (kiemelték a Benelux határmenti régiók speciális problémáit ebben a tekintetben) (Benelux, 2021). A három kulcsterület (gazdasági unió és a közös piac megerősítése, fenntartható fejlődés, együttműködés az igazságügyi és belügyi együttműködés) mellett öt fő célt jelöltek ki, amelyeken előrelépést szerettek volna elérni a négyéves időszak alatt. Az első egy versenyképes, erős és fenntartható Benelux belső piac megvalósítása, s ehhez kapcsolódóan a dokumentum megemlíti a körkörös gazdaságba való átmenet, a digitalizáció (utalással a mesterséges intelligencia széleskörű alkalmazási lehetőségeire), a fenntartható mobilitás, a közlekedés és logisztika támogatását, elősegítését. A belső piac létrejöttének egy fontos eleme a munkaerő mobilitása, amelyet a szakmai képesítések kölcsönös elismerése elősegíthet. Második helyen sorolja fel a munkaprogram egy közös biztonságon alapuló térség kialakítását, ahol a határon átnyúló csalások, visszaélések elleni küzdelem megvalósul. További példák a megújult Benelux Rendőrségi Szerződés életbe léptetése,¹² az élelmiszerbiztonság, a kiberbiztonság előtérbe kerülése, a migráció és a menekültügy területén való együttműködés folytatása. A harmadik cél egy digitális (*smart*) Benelux térség kialakítása, ahol többek között a digitális árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása az egyik cél, amely a vállalkozások szempontjából fontos. A reziliens, jövőtudatos Benelux a következő cél, amelynek keretében a három ország kinyilvánította elköteleződését az egészségügyi politika területén létrejövő határmenti együttműködés, valamint a biodiverzitás, a tiszta levegő és az egészséges életkörülmények előmozdítása mellett (itt utal a dokumentum az EU 2019–2024-es Stratégiai Menetrendre,¹³ abban a kontextusban, hogy a Benelux Unió hozzájárul a klímasemleges, zöld, méltányos és szociális EU létrehozásához).

Utolsó pontként szerepel a nyitott Benelux, vagyis partnerség a regionális együttműködés terén, az európai integráció szolgálatában. Amellett, hogy kiemelik, hogy a Benelux Unió a határokon átnyúló, interregionális együttműködések területén nagy tapasztalattal bír, néhány régiót is megemlítenek, amelyekkel a kooperáció elmélyítése a cél, így Észak-Rajna–Vesztfália, Franciaország, a Nagy Régió.¹⁴ Az Európai Unióval való kapcsolat megerősítését fontosnak tartják, ennek elemei többek között az úttörő projektek, vagy az EU tevékenységé kiegészítő intézkedések (Schnuer, 2021; Benelux, 2021).

A 2025-ben újra indított új többéves munkaprogram az Európa és a világ előtt álló kihívások közül hármat emel ki: geopolitikai feszültségek és konfliktusok, a társadalmi és gazdasági bizonytalansággal kísért technológiai váltás, valamint a klímaváltozás (Benelux, 2025b). Kidolgozása során nem csupán a Benelux Unióról szóló szerződésben foglaltakat vette figyelembe a három ország, hanem a 2024–2029-re vonatkozó Európai Stratégiai Menetrend¹⁵ célkiűzéseit is. A munkaprogramban négy cím köré építette fel az három tagország a négyéves célkitűzés-rendszerét, és a dokumentumban több konkrét projektet is megemlítenek. A biztonság, migráció, igazságügyi együttműködés és reziliens társadalom témáit érinti a dokumentum első része, ahol többek között a Benelux Rendőrségi Egyezmény teljes

körü végrehajtásához szükséges megállapodások kidolgozásának célja, a határon átnyúló egészségügyi együttműködés, a közös megközelítés a migráció kapcsán vagy a kiberbiztonság jelenik meg. A második nagyobb egység érinti a gazdasági integráció, a szociális védelem és a fenntartható növekedés témáit, amelyen belül megjelenik például a belső piac kiteljesítésének gondolata, kis- és közepes méretű vállalkozások támogatása vagy a munkaerő mobilitás elősegítése. Mindezek mellett említik még a digitalizációt (ld. együttműködés a mesterséges intelligencia területén), a technológiai fejlődést, a zöld átmenetet, az okos és fenntartható közlekedést, a logisztikát. A harmadik nagy egység a fenntartható fejlődés és a zöld átmenet témáira összpontosít, melyeken belül megemlítik például az Északi-tenger fontosságát (energiapolitikai és közlekedési szempontokból), az energiabiztonságot, a körkörös gazdaságot, a fenntartható mezőgazdaságot, az élelmiszerbiztonságot. Végezetül a dokumentum kitér a Benelux Unió regionális kapcsolatrendszerére, megemlítve Észak-Rajna–Vesztfáliát, Franciaországot, a Nagy Régiót, és utalva arra, hogy az Északi Tanáccsal és a balti államokkal is szeretnék erősíteni a kapcsolatokat (Benelux, 2025b).

A többéves munkaprogram első évében Luxemburg tölti be a Benelux Unió rotációs elnökségét. A nagyhercegség három prioritást jelölt meg: az integráción és innováción keresztül megvalósuló fejlődés és prosperitás; a szomszédos régiókkal való együttműködés támogatása; az állampolgárok védelme (Benelux, 2025a).

A jelenlegi többéves munkaprogram a korábbi időszak legtöbb témáját tovább viszi, folytonosságot mutatva az egyes időszakok között. Az olyan átfogó területeken, mint a belső piac megvalósítása, a bel- és igazságügyi együttműködés, vagy a fenntartható fejlődés a három ország új részcélokat talált, emellett több esetben előre lépnek a tagállamok, például a Rendőrségi Egyezmény végrehajtása terén. Míg a korábbi munkaprogram a vállalatokról általánosságban nyilatkozik, a 2025 utáni időszakban hangsúlyt fektetnek a kis- és középvállalatokra. A zöld átmenet, a fenntartható fejlődés külön címet kapott, és az energiapolitikát is említi a dokumentum. Az Európai Unió 2024–2029-es időszakra vonatkozó stratégiai menetrendjének általános célkitűzései nagyrészt tükröződnek a Benelux államok többéves céljai között is, viszont a három ország egyrészt kiegészíti az EU-ban már létező, működő kereteket (Benelux, 2025b), másrészt az egymás közötti kooperáció mélyítésére helyezi a hangsúlyt, a határmenti projektek megvalósítására, illetve a régiók közötti együttműködésre.

A két munkaprogram külön részben foglalkozik a Benelux Unió a regionális kapcsolataival, Észak-Rajna–Vesztfália, Franciaország, a Nagy Régió, az Északi Tanács és a balti államok mindkettőben szerepelnek. Észak-Rajna–Vesztfália tekintetében a 2021–2024-es időszakban az energetikai átállás kérdése (hidrogén) szerepel a középpontban, míg az új munkaprogram a stratégiai együttműködés elmélyítését említi. Franciaország és a Nagy Régió esetében az új kooperációs lehetőségek keresését emeli ki az első dokumentum, míg a jelenlegi időszakban a kapcsolatok szorosabbra szövése a cél, amelynek egyik eredménye a Hauts-de-France és a

Benelux Unió által 2025 májusában aláírt akcióterv (Benelux, 2025). A Nagy Régióval is az együttműködés erősítését tűzték ki célul, ennek az együttműködésnek az elnökségét 2025–2026-ban Vallónia és Német Közösség tölti be, majd 2027-ben Luxemburg. A kapcsolatok megerősítése a cél továbbra is a balti államokkal és az Északi Tanáccsal.

Konklúzió

A három németalföldi állam együttműködése az egyik legrégebbi regionális integráció az európai kontinensen. A második világháború időszaka alatt elindult, először a pénzügyi területre koncentráló, majd a vámunió megvalósítását célul tűző kooperáció az európai integráció előfutára lett, miután kezdetben a három ország gyorsabban lépett előre az integráció lépcsőfokain, mint a Hatok. A Benelux Gazdasági Unió már a közös piac felé indult el, amikor az EGK megalakult, s a szervezetet nagyfokú intézményesültség jellemezte. Ahogyan az európai integráció felgyorsult, megvalósította a vámuniót, majd a közös piac kialakítását, és egyre több szakpolitikára terjedt ki a hatásköre, a Benelux Gazdasági Unió olyan területek felé nyitott, amelyeket még nem fedett le az EK együttműködése, illetve a már létező politikaterületeken mélyítette a kooperációt. A Benelux Unió egy átalakított, némileg egyszerűsített intézményrendszerrel rendelkező szervezet, amely újabb politikaterületek felé nyitott, és regionális beágyazottságát is fókuszba helyezte. A kooperáció megőrizte kormányközi mivoltát, egyhangú döntéshozatalát a szupranacionális jellegzetességek felvétele nélkül.

A három országnak nem célja, hogy duplikálja az EU-n belüli együttműködési területeket, az viszont igen, hogy kiegészítse az érvényes európai politikákat, illetve adott esetben előfutára legyen a további politikáknak (Benelux, 2025). A fókuszba került területek között található a közös piac kiteljesítése, a bel- és igazságügyi együttműködés további mélyítése, az energiapolitika, a zöld átmenet. Mindezek mellett a határmenti, regionális kapcsolatrendszer további fejlesztését, szorosabbá fűzését tűzték ki a tagállamok célként. A Benelux Unió úgy tekint magára, mint a regionális együttműködés egyik modelljére, az európai integráció laboratóriumára, ezt az önképet meg is erősítették.

Jegyzetek

¹ „E szerződés rendelkezései nem zárják ki a Belgium és Luxemburg, valamint a Belgium, Luxemburg és Hollandia közötti regionális uniók fennállását és megvalósítását annyiban, amennyiben e regionális uniók célkitűzései e szerződés alkalmazásával nem valósulnak meg.” ír az Európai Gazdasági Közösséget létrehozó római szerződés 233. cikke. (Magyar Kollégium, é.n.) A jelenleg hatályos lisszaboni szerződés megismétli ugyanezt a 350. cikkében (Az Európai Unió működéséről..., 2012).

² A fogalommagyarázatot tovább árnyalja a regionalizmus és regionalizáció közötti különbségtétel a szakirodalomban, ám erre jelen tanulmány nem tér ki.

³ Kirch művében Behr és Jokela 2011-es tanulmányára is hivatkozik, akiknek a definícióját átvette a szubrégiók kapcsán.

⁴ A fogalmak különböző definícióinak, meghatározásának áttekintését adja például Szabó Pál (2005). A régiók területi kiterjedés, lakosságának nagysága is változatok képet mutat, vonatkozhat akár kontinensekre is (ld. világgazdaságtani megközelítés), ahogyan a hivatkozott forrás is utal rá.

⁵ A differenciált integráció fogalmának tágabb értelmezését alapul véve, mely szerint a differenciált integráció a tagállamok közötti, a közös politikákról való bizonyos fokú eltérések megkönnyítése, alkalmazása (Witte et al., 2001).

⁶ Belgium, Dánia, Hollandia, Luxemburg, Norvégia, Svédország

⁷ A 2015-ben született és 2019-ben hatályba lépett egyezmény alapján a testület új nevet kapott: Benelux Interparlamentáris Közgyűlés (*Assemblée Interparlementaire Benelux*). A Közgyűlés évente minimum egy, de főszabály szerint három alkalommal ül össze. A taglétszáma nem változott, a 21 belga képviselő a föderális és a szubnacionális parlamentekből kerül ki (Benelux Parlement, 2015)

⁸ A dokumentumban felsorolt Bizottságok: Külgazdasági Kapcsolatok Bizottsága; Monetáris és Pénzügyi Bizottság; Ipari és Kereskedelmi Bizottság; Mezőgazdasági, Élelmiszerügyi és Halászati Bizottság; Vám- és Adóügyi Bizottság; Kommunikációs Bizottság; Szociális Bizottság (CVCE, 2023b).

⁹ A nevesített Különbizottságok: Statisztikai Koordinációs Bizottság; A közintézmények és kvázi állami intézmények költségvetésének összehasonlításával foglalkozó különbizottság (*Commission spéciale pour la comparaison des budgets des institutions publiques et paraétatiques*); Közbeszerzési Különbizottság; Közegészségügyi Különbizottság; Különbizottság a Középosztályért (CVCE, 2023b).

¹⁰ A Benelux Unió szerződéses keretén kívül esik a Benelux politikai kooperáció, a három ország informális együttműködése. Ez olyan platformot jelent a három ország számára, amelyen például európai uniós ügyekkel kapcsolatban tudnak egyeztetni. Olyan tevékenységek említhetők, mint az úgynevezett Benelux reggelik (a miniszterelnökök konzultációja az európai tanácsi ülések előtt) vagy a külügyminiszterek egyeztetése az Európai Unió Tanácsának ülései előtt. Emellett a Benelux memorandum egy másik eszköz, amelyben a három ország artikulálja az európai integrációval kapcsolatos közös álláspontját, és amely a korábban említett szerződéses kereteken kívül funkcionál. (AIV, 2007)

¹¹ A szerződés szövegében Belgium, mint föderális állam szerepel (Benelux, 2008), és belga részről nem csupán a föderális szint, hanem a Közösségek és Régiók képviselői is szerepeltek az aláírók között. Ezt a módosítást a belga unitárius állam fokozatos devolúciója, föderális állammá alakulása tette szükségessé.

¹² A 2018-ban aláírt szerződés 2023. október 1-jén lépett életbe. (Government of the Netherlands, 2023)

¹³ A 2019–2024-es intézményi ciklusra vonatkozó Európai Stratégiai Menetrendet 2019. június 20-án fogadta el az állam- és kormányfőket tömörítő Európai Tanács. A testület négy fő stratégia irányvonalat, prioritást jelölt ki az ötéves időszakra: „a polgárok és szabadságjogok védelme, erős és életteli gazdasági bázis kialakítása, a klímasemleges, zöld, méltányos és szociális Európa megvalósítása, az európai érdekek és értékek előmozdítása a globális szinten” (Európai Tanács, 2019).

¹⁴ A Nagy Régió (*Greater Region, Grande Région, Grossregion*) 1980-ban jött létre, és magában foglalja Luxemburgot, Lotaringiát, Vallóniát, Saarland és a Rajna-vidék–Pfalz tartományokat (Wassenberg & Reitel, 2020).

¹⁵ A 2024–2029-es intézményi ciklusra vonatkozó Európai Stratégiai Menetrendet 2024. június 27-én fogadta el az Európai Tanács. Az állam- és kormányfőket tömörítő testület ebben a dokumentumban jelölte ki a következő öt évben követendő fő stratégiai irányvonalakat, prioritásokat: szabd és demokratikus Európa; erős és biztonságos Európa; virágzó és versenyképes Európa (Európai Tanács, 2024).

Irodalomjegyzék

- 1059/2003/EK Rendelet (2003): *Az Európai Parlament és a Tanács 1059/2003/EK Rendelete* (2003. május 26.) a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrájának (NUTS) létrehozásáról. Utolsó elérés ideje: 2025. 11. 20. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2003/1059/oj/hun>
- AIV [Advisory Council on International Affairs] (2007): *The Benelux: The benefits and necessity of enhanced cooperation*. Nr. 53, Den Haag. Utolsó elérés ideje: 2025. 11. 21. <https://www.advies-raadinternationalevraagstukken.nl/documenten/2007/02/02/benelux-nut-en-noodzaak-van-nauwere-samenwerking>
- Az Európai Unió működéséről szóló szerződés egységes szerkezetbe foglalt változata. *Az Európai Unió Hivatalos Lapja* C 326/47, 2012. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 25. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EN>
- B. S. K. (1937): Recent Moves to Reduce Trade Barriers. *Bulletin of International News*, 14(1), 3–9.
- BCL [Banque Centrale de Luxembourg] (n.d.): *Monetary History. Luxembourg*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 14. https://www.bcl.lu/en/About/histoire_monetaire/index.html
- Belgium.be (2025): *Geographical description of Belgium*. Utolsó elérés dátuma: 2025. 08. 29. https://www.belgium.be/en/about_belgium/country/geography
- Benelux (1965): *Traite Relatif à l'Institution et au Statut d'une Cour de Justice Benelux*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 12. https://www.benelux.int/files/6313/9230/1425/M_65_13_FR.pdf
- Benelux (2008): *Traite Portant Revision du Traite Instituant L'union Economique Benelux* Signé le 3 Fevrier 1958. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 18. https://www.benelux.int/files/3313/9230/2800/TraiteBenelux_2008.pdf
- Benelux (2021): *Programme de travail commun, 2021–2024*. Benelux Secretariaat-Generaal. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 25. https://www.benelux.int/files/8616/1372/7322/DEF_GWP_21-24_FR.pdf
- Benelux (2025a): *Annual Plan 2025. Cooperation without Borders*. Benelux Secretariaat-Generaal. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 22. https://www.benelux.int/wp-content/uploads/2025/02/Jaarplan2025-DEF_DTP_CZF_EN_LS.pdf
- Benelux (2025b): *Joint Work Programme, Pioneer in Cross-Border Cooperation, Testing Ground for Europe, 2025–2028*. Benelux Secretariaat-Generaal. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 25. <https://www.benelux.int/en/publication/joint-work-programme-2025-2028-3/>
- Benelux Parlement (2015): *Convention concernant l'Assemblée Interparlementaire Benelux*. Utolsó elérés ideje: 2025. 07. 29. https://www.beneluxparl.eu/wp-content/uploads/documents/09_Verdragen/2015-Convention-concernant-lAssembl%C3%A9e-Interparlementaire-Benelux.pdf
- Breslin, S., Higgott, R. (2001): Studying regions: learning from the old, constructing the new. *New Political Economy* 5(3), 333–352. DOI: <https://doi.org/10.1080/713687784>
- CBS (2025): *Population dashboard*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <https://www.cbs.nl/en-gb/visualisations/dashboard-population>
- Cihelková, E., Hnát, P. (2006): Subregionalism Within the EU with Special Regard to the Groupings of which the Czech Republic is a Member, *Prague Economic Papers, Prague University of Economics and Business*, 15(1), 50–62. Utolsó elérés ideje: 2025. 07. 29. <https://pep.vse.cz/pdfs/pep/2006/01/05.pdf>. DOI: <https://doi.org/10.18267/j.pep.276>
- Cogen, M. (2016): *An Introduction to European Intergovernmental Organizations*. London, New York: Routledge
- Cooper, I., Fabbrini, F. (2022): Regional Groups in the European Union: Mapping an Unexplored Form of Differentiation. *European Papers – A Journal on Law and Integration*, 7(2), 949–968.

- CVCE (2013a): *Convention douanière néerlandaise-belge-luxembourgeoise*. Utolsó elérési ideje: 2025. 07. 29. https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/026961fe-0d57-4314-a40a-a4ac066a1801/c28bd41d-7e26-48bf-b9a6-1cce7cc5eb70/Resources#ac12ecf6-6d89-48fc-ba05-5309aec76f78_en&overlay
- CVCE (2017): *Convention monétaire entre la Belgique, le Luxembourg et les Pays-Bas (1943)*. Utolsó elérési ideje: 2025. 07. 29. https://www.cvce.eu/en/obj/monetary_convention_between_belgium_luxembourg_and_the_netherlands_london_21_october_1943-en-9953368d-066c-421b-b966-4b01315c4f7d.html
- CVCE (2023a): *Convention instituant un Conseil consultatif interparlementaire de Benelux*. Utolsó elérési ideje: 2025. 07. 29. http://www.cvce.eu/obj/convention_instituant_un_conseil_consultatif_interparlementaire_de_benelux_5_novembre_1955-fr-7adb3dd6-fdad-409f-a58b-1cbdfa02dc84.html
- CVCE (2023b): *Traité instituant l'Union économique Benelux*. Utolsó elérési ideje: 2025. 08. 15. https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/026961fe-0d57-4314-a40a-a4ac066a1801/c28bd41d-7e26-48bf-b9a6-1cce7cc5eb70/Resources#462205c0-ef9d-4eb5-8d60-fe8107148368_fr&overlay
- Dangerfield, M. (2016): From Subregionalism to Macro-regionalism in Europe and the European Union. In: Stefan Gänzle, Kristine Kerr (szerk.): *A 'Macro-regional' Europe in the Making. Theoretical Approaches and Empirical Evidence*. Palgrave Macmillan, London. 25-45. DOI: 10.1007/978-1-137-50972-7_2
- Európai Tanács (2019): *A 2019–2024-es időszakra szóló új stratégiai menetrend*. Utolsó elérési ideje: 2025. 08. 23. <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>
- Eurostat (é.n.a): *NUTS – Nomenclature of territorial units for statistics. History*. Utolsó elérési ideje: 2025. 11. 18. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts/history>
- Eurostat (é.n.b): *NUTS – Nomenclature of territorial units for statistics. Overview*. Utolsó elérési ideje: 2025. 11. 18. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/nuts>
- Eurostat (2025): *GDP per capita in PPS*. Utolsó elérési ideje: 2025. 08. 29. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tec00114/default/table?lang=en&category=t_na10.t_nama10.t_nama_10_ma
- Government of the Netherlands (2023): *New Benelux police treaty to enter into force on 1 October*. Utolsó elérési ideje: 2025. 07. 29. <https://www.government.nl/topics/police/news/2023/09/28/new-benelux-police-treaty-to-enter-into-force-on-1-october>
- Groenendijk, N. (2007): Enhanced Cooperation: The Way Out or a Non-Starter? In Nanette Neuwahl, N., Stefan Haack, S. (szerk.): *Unresolved Issues of the Constitution for Europe Rethinking the Crisis*. Les Éditions Thémis, Montreal, 263–191.
- Groenendijk, N. (2011): *Clubs within clubs: The CBSS and the Benelux as macro-regions within the EU*. Paper presented at the conference “European Integration and Baltic Sea Region: Diversity and Perspectives”, Riga (Latvia), September 26–27, 2011.
- Kirch, A. L. (2021): *Sub-regionalisms in the European Union: Bridge-builders or spoilers? A comparison of the Baltic, Benelux and Visegrád cases between 2009 and 2018*. Logos Verlag Berlin GmbH, Berlin.
- Kovács T. (2003): A régióalkotás kérdései, problémái és jelenlegi állása Magyarországon. in: Süli-Zácar István (szerk.): *A terület- és településfejlesztés alapjai*. Dialóg Campus Kiadó, Pécs, 141–163.
- Maes, I., Quaglia, L. (2003): The process of European monetary integration: a comparison of the Belgian and Italian approaches, *NBB Working Paper*, No. 40, National Bank of Belgium, Brussels. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1691652>

- Magyar Kollégium, é.n.: *Római szerződések*. Utolsó elérés ideje: 2025. 07. 23. http://www.magyar-kollegium.hu/pdf/torveny_eu4.pdf
- Protocole Relatif a la Suppression des Controles et Formalites aux Frontieres Interieures du Benelux et a la Suppression des Entraves a la Libre Circulation* (1969). Utolsó elérés ideje: 2025. 07. 27. https://www.benelux.int/wp-content/uploads/2022/12/M_69_6_FR-1.pdf
- Schmiedel, L. (2012): *Benelux*. *Max Planck Encyclopedia of European Private Law*. Utolsó elérés ideje: 2025. 07. 27. <https://max-eup2012.mpipriv.de/index.php/Benelux>
- Schnuer, C. (2021): *Benelux Union sets 2021–2024 agenda for cooperation*. Paperjam, Business de Lëtzebuerg Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 17. https://en.paperjam.lu/article/delano_benelux-union-sets-2021-2024-agenda-cooperation.
- Söderbaum, F. (2015): *Early, old, new and comparative regionalism: the scholarly development of the field*. (KFG Working Paper Series, 64). Berlin: Freie Universität Berlin, FB Politik- und Sozialwissenschaften, Otto-Suhr-Institut für Politikwissenschaft Kolleg-Forscherguppe "The Transformative Power of Europe". Utolsó elérés ideje: 2025. 07. 23. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssaoar-452412>
- Starbel (2025): *On 01 January 2025, Belgium had 11,825,551 inhabitants*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <https://starbel.fgov.be/en/themes/population/structure-population>
- Statistique.lu (2025): *In 2024, population growth slowed due to low fertility and a decline in immigration*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <https://statistiques.public.lu/en/actualites/2025/stn16-population-2025.html>
- Szabó Pál (2005): Régió: „meghatározott területi egység”. In: Nemes Nagy József (szerk.): *Régiók távolról és közelről*. Regionális Tudományi Tanulmányok, 12. ELTE Regionális Földrajzi Tan-szék, MTA–ELTE Regionális Tudományi Kutatócsoport
- Theglobeconomy.com (2025a): *Belgium Economic Indicators*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <https://www.theglobeconomy.com/Belgium/>
- Theglobeconomy.com (2025b): *Netherlands Economic Indicators*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <https://www.theglobeconomy.com/Netherlands/>
- Theglobeconomy.com (2025c): *Luxembourg Economic Indicators*. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <https://www.theglobeconomy.com/Luxembourg/>
- Treaty establishing the Benelux Economic Union* (1958). Utolsó elérés ideje: 2025. 07. 28. https://wipolex-resources-eu-central-1-358922420655.s3.amazonaws.com/edocs/lexdocs/treaties/en/beu/trt_beu.pdf
- Verdoes, A. (2020): Explaining the Emergence of International Parliamentary Institutions: The Case of the Benelux Interparliamentary Consultative Council. *Parliamentary Affairs*, 73(2), 385–407, DOI: <https://doi.org/10.1093/pa/gsy054>
- Wassenberg, B., Reitel, B. (szerk.) (2020): *Critical Dictionary on Borders, Cross-Border Cooperation and European Integration*, Vol. 1. Border Studies sorozat. Bruxelles, Belgium. Peter Lang Verlag. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 18. <https://www.peterlang.com/document/1057026> DOI: <https://doi.org/10.3726/b15774>.
- WITS (é.n.a): *Belgium, Export by partner*. 2022. WITS World Bank Country analysis. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <https://wits.worldbank.org/visualization/country-analysis-visualization.html>
- WITS (é.n.b): *Belgium, Import by partner*. 2022. WITS World Bank Country analysis. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <http://wits.worldbank.org/visualization/country-analysis-visualization.html>
- WITS (é.n.c): *Luxembourg, Export by partner*. 2022. WITS World Bank Country analysis. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <http://wits.worldbank.org/visualization/country-analysis-visualization.html>

- WITS (é.n.d): *Luxembourg, Import by partner*. 2022. WITS World Bank Country analysis. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <http://wits.worldbank.org/visualization/country-analysis-visualization.html>
- WITS (é.n.e): *Netherlands, Export by partner*. 2022. WITS World Bank Country analysis. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <http://wits.worldbank.org/visualization/country-analysis-visualization.html>
- WITS (é.n.f): *Netherlands, Import by partner*. 2022. WITS World Bank Country analysis. Utolsó elérés ideje: 2025. 08. 29. <http://wits.worldbank.org/visualization/country-analysis-visualization.html>
- Witte, B. D. (2001): Chameleonic Member States: Differentiation by Means of Partial and Parallel International Agreements. In: Bruno De Witte, Dominik Hanf, Ellen Vos (szerk.): *The Many Faces of Differentiation in EU Law*. Intersentia, Antwerpen, 231–267.
- Witte, B. D., Hanf, D., Vos, E. (2001): Introducion. In: Bruno De Witte, Dominik Hanf, Ellen Vos (szerk.): *The Many Faces of Differentiation in EU Law*. Intersentia, Antwerpen, xi–xiii
- Wouters, J., Vidal, M. (2008): *Towards a rebirth of Benelux?* Working Paper No. 2. Leuven Centre for Global Governance Studies. Utolsó elérés ideje: 2025. 11. 20. https://ghum.kuleuven.be/ggs/publications/working_papers/2007/2woutersvidal

THE LABORATORY OF EUROPEAN INTEGRATION – THE BENELUX UNION: HISTORY, INSTITUTIONS, GOALS

Abstract

2025 witnessed the 15th anniversary of the cooperation of Belgium, the Netherlands, and Luxembourg within the Benelux Union. The history of cooperation between the three countries dates back even further, to their customs union agreement in 1944, which made them the first subregional cooperation in Europe. The formation of the Benelux Economic Union in 1958 indicated the strengthening of relations among the member states, and this cooperation is unique in the sence, that it is explicitly mentioned in the treaties of the European Union. The Benelux countries were at a crossroads at the beginning of the 21st century, facing taking a decision about the continuation of their cooperation. They ultimately opted to maintain it, and the three states signed the treaty establishing the Benelux Union. The goal of this study is to explore the history and evolution of cooperation between the three Benelux countries on the European continent, providing a comprehensive overview of the organisation and examining its current role and objectives.

Keywords: Regaional integration, subregional integration, Benelux Economic Union, Benelux Union